

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20

בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי") – (25x2) – 50 נקודות

פרק שני: ספרי קריאה – (50x1) – 50 נקודות

סך הכול – 100 נקודות

שני הפרקים בבחינה הם חובה.

ענה על השאלות על פי ההוראות האלה:

מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.

מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(3) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"
(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1–6 (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נערה מן הקטמונים (חתך-ארץ) / מירי בן שמחון

נערה שחורה עם חטטים בפנים
עליזה אלפנדרי
במקום שנועד לאנשים אחרים
מכבסת את בגדיה
5 כמי שעושה הטוב בעיני אלהים
אחר כך תדיח רצפה
ויתמקן פרחים באגרטל
היא מתאימה את צבע החלצה לחצאית
היא לא שמה על החטטים בפנים
10 היא שמה על זה שכבה עבה של "מיק אפ"
ולא רואים כל כך.
בכלל זכיותיה והצלחותיה לא תלויות בזה
היא מקפידה למלא את חובותיה לפי הסדר
ואמונה היטב על מי "בסדר" מי "לא בסדר".
15 מדי פעם יש לה התפרציות, אבל בצדק
בהתחשב בעבודה שכל כך הרבה אנשים לא יודעים איך להתנהג
זה הטבע שלה
היא לא סובלת את כל אלה שאומרים שטיות
שאין להם טעם
20 ושללא שומרים על הכבוד שלהם
אמא שלה מתה מהתקף לב כשהיתה קטנה
ואבא שלה שרת בבית-ספר ממלכתי דתי על יד הבית
היא אוהבת את האח שלה יעקב
שהתקדם בחיים
25 והוא אדמיניסטרטור במחלקת המשק של האוניברסיטה
אחראי על כך וכך עובדים
שמקבלים את המשכורת מידו ונותנים לו כבוד.

(שים לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא כְּתֻבָּנִית וּמִסְפִּיקָה 120 מְלִים בְּדָקָה
הַעֲבֹדָה זֶה הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב בְּשִׁבְלָה בְּחַיִּים
כָּל בֶּקֶר בִּ7:30 בְּדִיוֹק רֹאִים אוֹתָהּ בְּתַחֲנָה 30
(יֵשׁ לָהּ קְבִיעוֹת וְגַם הַפְּנִסִּיהַ שְׁלָה מְסֻדָּרָת).
בְּשָׁעוֹת הַפְּנוּיּוֹת הִיא סוֹרֶגֶת גּוֹבֵלָנִים
שֶׁקֶנְתָּהּ בְּעִיר הָעִתִּיקָה בְּשֶׁבֶת.
אֲשֶׁר מִתְקַשֵּׁר לַפְּעָמִים מִן הַמוֹסָף
אֲבָל הִיא לֹא מְרָאָה לוֹ פָּנִים כָּל כֶּן 35
זֶה טוֹב בְּשִׁבְלִי שֶׁיֵּדַע שֶׁהִיא רְצִינִית
וְשֶׁלֹא יִחְשֹׁב שֶׁהִיא תִסְכָּם לַפְּנֵי הַחֲתָנָה.
לַפְּעָמִים הִיא יוֹצֵאת עִם אֶחָ שְׁלָה יַעֲקֹב לְסָרֵט
מְגֻלָּח לְמִשְׁעֵי וּבְנִעְלִים מְצַחֲצָחוֹת
וְכָל הַשְׁכוּנָה רוֹאָה שֶׁהִיא מְבֵלָה 40
וְהַשֵּׁם שְׁלָה נִשְׁאָר נָקִי.
כָּלֵם בְּשִׁכּוּנָה יוֹדְעִים שֶׁעֲלִיזָה הִיא בַּחוּרָה לֹלֵא רָבֵב
אוֹמְרָת "שְׁלוֹם" ו"מָה שְׁלוֹם הַיְלָדִים"
יוֹדַעַת לְתַפֵּר וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵית
בַּחוּרָה רְצִינִית. 45
יוֹם יָבוֹא וְהַמָּזָל שְׁלָה יָבוֹא גַם כֵּן
יָבוֹא בַּחוּר לְעֵנֶן וְהִיא תִתְחַתֵּן
וְתוֹלִיד יְלָדִים שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם
וְיַעֲרִיכוּ אֶת הָאֲמָא שְׁלָהֶם.

תאר את דמויות הגברים הסובבים את עליזה אלפנדרי, והסבר את תפקידם בעיצוב דמותה ועולמה.

הדגם את דבריו.

2. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

- בית 1
סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'דר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי ליד סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
- בית 2
יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר
- בית 3
הו ריח נרקיסים משכר
מושף רגלי ילד לרוץ עמוק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בידי -
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
חפנה אל תוכי ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.
- בית 4
הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית
- בית 5
מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים נקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית
- בית 6
עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

בשיר זה משולבות זו בזו חוויות קשות של מצוקה וחוויות טובות.

הסבר והדגם את התרומה של שילוב זה לבניית משמעות השיר.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

וְהִגִּירַת הַיֹּרֵי / יהודה עמיחי

וְהִגִּירַת הַיֹּרֵי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 דָּמִי מִמְּשִׁיחַ עֲדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחֵר שֶׁכָּבַר הֵנַח הַכָּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהִגִּירַת הַיֹּרֵי לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרָכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
 הַשֹּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזִכִּיר יוֹם מְשִׁכִּיחַ.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מִדְּבַר גָּדוֹל
 וְנִרְגָּעוּ מְעַט. אֲשֶׁה אַחַת. כָּלִלִי מְשֻׁחָק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הַיֵּטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכֶבֶד.
 עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
 בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הַיֹּרֵי בָּמוֹ הִגִּירָתָם.
 עַל אִם הִדְרָךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
 צָעִיר מְדִי בְּשִׁבִּיל לָמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעִיפּוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמַּחְצָבָה בְּגוֹף אֶחָד.
 אֲרַכֵּאֻלוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתִי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהִגִּירַת הַיֹּרֵי
 לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מָרִים לְמַדְתִּי
 שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיּוֹת תָּמִיד.
 וְכָבֵר עוֹרְקִי וְגַם גִּידִי כֶּסֶבֶךְ
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲר־כֵּן
 מוֹתִי וְסוֹף לְהִגִּירַת הַיֹּרֵי.

המשורר בשיר מרגיש כי ההגירה היא חוויה שתשפיע עליו כל חייו.
 הסבר כיצד הרגשה זו באה לידי ביטוי בשיר. הדגם את דבריך.

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן 5
ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל –
המלחמה על שטח המחיה.
וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
כי אלו הן סימפוניות מפלאות
לכבוד השחר הבוקע מחדש, 10
אולי אפילו לכבודה.
וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
ואת השאר אתה יודע, בודאי.

בשיר זה ציוצי הציפורים מסמלים את מורכבות ההתיישבות בארץ.
הסבר והדגם קביעה זו.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אל בית סבי באו תימנים ממחנה יוסף
ישבו ושתקו
כשאחד שר השני חכה
כך גדלתי בין נהמה
לשתיקה
עכשו התקינו לאבי טלפון והוא יושב
ומחכה לצלצול
שמונים שנה שתק שתקו אבותי
עכשו הוא רוצה שיקשיבו לדבריו

תאר את המתח בין העבר ובין ההווה כפי שהוא בא לידי ביטוי בשיר, והסבר את התרומה של מתח זה לבניית

משמעות השיר.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מִתַּחַת לַפְּנֵי הָאֲדָמָה / אלי אליהו

וְמָה לַעֲשׂוֹת שְׁאֲצָלִי
הַנְּתוּחַ הַצָּלִיחַ וּבִגְדָד
מִתָּה. וְלֹא נֹתֶרָה
אֶלָּא הַמוֹסִיקָה שֶׁהִיָּה אָבִי
שׁוֹמֵעַ בְּתַחֲנוּת הַבוּשָׁה,
כְּשֶׁהִמְתִּין בְּחִנּוּן הַתִּתִּי קֶרֶקְעִי,
לְקַחַת אוֹתִי אֶל צָבֵא הָעֵם
בְּדָרְכּוֹ לַעֲבוּדָה.

וְלֹא אֶשְׁכַּח לְעוֹלָם
אֶת עֶצֶב יָדוֹ הַמְּגִשֶּׁשֶׁת
אֲחֵר הָעֵבְרִית, לְהַחֲלִיף מֶהָר,
לַפְּנֵי שִׁיּוּצָאִים וְעוֹלָם
מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

הסבר והדגם את תרומתן של "תחנות הבושה" לבניית משמעות השיר.

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7–10.

המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון

7. הסבר את הדרך שבה כריסטופר בון רואה את המציאות ומבין אותה. הדגם את דבריך.

8. תאר את סיום הספר, והסבר כיצד סיום זה עונה על שאלות שמתעוררות לאורך עלילת הספר.

הנכדה של מר לין / פיליפ קלודל

9. מר לין שר לנכדתו:

"תמיד יפציע בוקר

ולילה ייעלם

תמיד יהיה מחר חדש

ויום אחד תהיי לאם".

הסבר את התפקיד של שיר זה בבניית המשמעות של הספר.

10. תאר את מערכת היחסים בין מר לין למר בארק, והסבר מה מיוחד במערכת היחסים ביניהם.

בהצלחה!